

رابطه بین نظام های بازداری رفتاری، فعال سازی رفتاری با اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان استفاده کننده از شبکه های مجازی در مدارس متوسطه شهرستان کردکوی

احمد قزلسفلو^۱، فرهاد یوسفی^۲، فاطمه ملک^۳، زهرا غریب^۴، حسین وطنی^۵

^۱ کارشناسی ارشد، گروه مشاوره و راهنمایی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر، ایران

^۲ کارشناسی ارشد، گروه روان شناسی عمومی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ کارشناسی سطح دو حوزه علمیه خاوران، حوزه علمیه گرگان، ایران

^۴ کارشناسی ارشد، گروه روان شناسی عمومی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، ایران.

^۵ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان، ایران.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین نظام های بازداری رفتاری، فعال سازی رفتاری با اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان استفاده کننده از شبکه های مجازی در مدارس متوسطه شهرستان کردکوی می باشد. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان کردکوی در پایه ی اول و دوم در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ می باشند که حجم نمونه با تخصیص مناسب بر اساس جدول مورگان ۱۸۰ نفر برآورد شد. در این پژوهش برای بررسی نظام های بازداری رفتاری، فعال سازی رفتار از پرسشنامه فعال ساز، بازداری رفتاری (کارور و وایت) و پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ استفاده شده است. در این تحقیق به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آماری ضریب همبستگی اسپیرمن و رگرسیون گام به گام تک متغیره استفاده شد. تحلیل داده ها حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین متغیر اعتیاد به اینترنت با متغیر بازداری، فعال سازی می باشد. این بدین معنا می باشد افرادی که دارای میزان نمره بالا نظام های فعال ساز/بازدار رفتاری می باشند، میزان نمره اعتیاد آنها به اینترنت نیز افزایش می یابد.

واژه های کلیدی: نظام های بازداری رفتاری، فعال سازی رفتاری، اعتیاد به اینترنت، شبکه های مجازی

مقدمه

کودکان و نوجوانان قشر عظیمی از جمعیت هر کشور، خصوصاً جامعه ما را تشکیل می‌دهند. آنان سرمایه‌های پرارزش جامعه و امیدهای درخشان مملکت تلقی می‌شوند و عامل مهمی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به شمار می‌روند (زارع زاده و کدیور، ۱۴۰۰). نوجوانی دوره مهمی از رشد جسمی، اجتماعی، روانی و شناختی است که بزرگسالی آنها را تحت تاثیر قرار می‌دهد به طور میانگین می‌توان گفت که شروع هر نوع اعتیادی از سن نوجوانی می‌باشد. (بورکوئیز، ۲۰۱۶). در چند سال اخیر، شبکه اینترنت بر روی زندگی انسان ها تأثیر زیادی داشته است. از کاربردهای روزانه گرفته تا ارتباطات کاری بین شرکت ها و موسسات، همگی دست در دست یکدیگر داده اند تا زندگی انسان به این دنیای مجازی وابسته شود. (شایق، ۱۳۹۹). در زمینه میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در جوامع گوناگون آمار متعددی وجود دارد، ولی به طور میانگین نسبت معتادان به ازای هر ۵۰ میلیون استفاده کننده ی عادی حدود ۲ تا ۵ میلیون برآورد شده است. یعنی می‌توان گفت ۵ تا ۱۰ درصد از استفاده کنندگان اینترنت به شکل اعتیاد گونه ای از آن استفاده می‌کنند (علوی و همکاران، ۱۳۹۶). مطالعات اخیر در مورد اعتیاد به اینترنت به طور عمده بر روی سه دسته عوامل موثر تاکید دارد که عبارتند از عوامل فردی، عوامل روان شناختی اجتماعی و عوامل مربوط به اینترنت. عوامل فردی مانند خود انکایی با درجه پایین (تئو، لیم و اویی، ۲۰۱۷)، ویژگی های درونگرایی، رفتارهای غریزی و تمایلات، آنی (پارک^۳ و همکاران، ۲۰۱۸) و نقص بازداری های ارتباطی (ین^۴ و همکاران، ۲۰۱۶)، عوامل اجتماعی مانند حمایت ضعیف، خانواده از اعضای خود عوامل روانشناختی اجتماعی که از ارتباط ضعیف بین اعضای خانواده با یکدیگر سرچشمه می‌گیرد (آن و سرانجام عوامل مربوط به اینترنت مانند استفاده طولانی، مدت از اینترنت، دستیابی سریع و آسان به آن و داشتن بازداری ت های بالا در استفاده از آن همگی در اعتیاد به اینترنت تاثیر دارند. (کالوو^۵، ۲۰۱۱). یکی از مهمترین نظریه هایی که نقش عوامل زیستی و شخصیتی را در رفتار مطرح میکند، نظریه ی حساسیت به تقویت گری^۶ (۱۹۹۱) است. گری (۱۹۷۰)، دو سیستم هیجانی بنیادی را در مغز مشخص کرده است که هر یک از آنها به وسیله ی مجموعه ی متمایزی از ساختهای مغزی که اطلاعات ویژه ای را پردازش میکنند، بازداری میشوند. به اعتقاد گری، تفاوت های فردی در کارکرد این سیستمها و تعامل آنها، زیربنای خلق و خوی انسان را تشکیل میدهند. این دو سیستم عبارتند از: سیستم فعالسازی و سیستم بازداری رفتاری^۷. طبق نظریه ی گری (۱۹۹۱)، سیستم فعالسازی رفتار به محرک های شرطی پاداش و فقدان تنبیه پاسخ میدهد. فعالیت و افزایش حساسیت این سیستم موجب فراخوانی هیجان های مثبت و رفتار روی آوری و اجتناب فعال می‌گردد (کور، ۲۰۰۲، گری و مک نوگتن^۸، ۲۰۱۰) و سیستم، بازدارنده ی رفتار، به محرک های شرطی تنبیه و فقدان پاداش و همچنین به محرک های ترس آور ذاتی و محرک های جدید پاسخ میدهد (کور^۹، ۲۰۰۲، همان) از آنجا که گری

1- Berkowitz

۲ Teo, Lim & Oei

۳ Park

۴ Yen

۵ Calvo

۶ Gray and McNaughton

۷ Activation system and behavioral inhibition system

۸ Gray & McNaughton.

۹ Corr

(۱۹۹۱) در نظریه ی خود به نقش حساسیت به تقویت و تنبیه تأکید کرده است این نظریه میتواند در مورد نقش هیجانات و اعتیاد به اینترنت نوجوانان کاربرد داشته باشد. اعتیاد به اینترنت مفهومی است که از سال ۱۹۹۵ مورد توجه قرار گرفت و به تدریج انواع مختلف این اعتیاد مانند اعتیاد به چت، قمار از طریق شبکه ... شناخته شد. اعتیاد به اینترنت به عنوان یک مشکل بهداشتی اخیراً مورد توجه قرار گرفته است و جزء اختلالات روانی دسته بندی گردیده است. اخیراً تحقیق در زمینه های اعتیاد به فن آوری اطلاعات توجه بسیاری از محققان را به خود جلب کرده است و شواهد تجربی زیادی وجود دارد که اعتیاد به فن آوری اطلاعات، در افزایش و کاهش عملکرد تحصیلی و ناهنجاری های آموزشی نقش مهمی ایفا می کند. بنابر اهمیت این مسئله و مشکلات فراوانی که عملکرد تحصیلی دانشجویان و دانش آموزان را تحت تأثیر قرار می دهد و ضرورت و توجه هر چه بیشتر به شناخت اعتیاد به فن آوری اطلاعات، ناهنجاری آموزشی و عملکرد تحصیلی و پیشگیری مشکلات احتمالی ایجاب می کند تا با انجام پژوهش های مستمر در این زمینه به شناسایی عوامل موثر در بروز این مشکلات پرداخته شود. از این رو محقق به دنبال پاسخگویی به سوال اصلی پژوهش " آیا بین نظام های بازداری رفتاری، فعال سازی رفتاری با اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان استفاده کننده از فضای مجازی در مدارس متوسطه شهرستان کردکوی رابطه معنی دار وجود دارد؟ " می باشد.

روش کار

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات تحقیق توصیفی از نوع همبستگی هست. جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان کردکوی در پایه ی اول و دوم در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ می باشند. روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی چندمرحله ای بود؛ بدین ترتیب که ابتدا مدارس متوسطه انتخاب شدند و سپس از هر مدرسه سه کلاس در پایه های اول، دوم و سوم به طور تصادفی انتخاب گردید. حجم نمونه ی مورد بررسی ۱۸۰ دانش آموز بر اساس جدول مورگان انتخاب شده بودند. از نظر توزیع پایه های مختلف ۶۰ نفر از مقطع متوسطه اول (عمومی)، ۶۰ از پایه ی متوسطه دوم رشته ی تجربی و ۶۰ نفر از پایه ی متوسطه دوم رشته ی انسانی انتخاب گردیدند.

ابزارهای پژوهش

۱: پرسشنامه فعال ساز، بازداری رفتاری (کارور و وایت)^۱: مقیاس سیستم های بازداری / فعال سازی رفتاری توسط کارور و وایت (۱۹۹۴)، ساخته شد. این مقیاس شامل ۲۰ پرسش خود گزارشی و دو زیر مقیاس است: زیر مقیاس سیستم بازداری رفتار و زیر مقیاس سیستم فعال سازی رفتار. زیر مقیاس بازداری رفتار، در این پرسشنامه شامل هفت آیتم است که حساسیت سیستم بازداری رفتاری یا پاسخ دهی به تهدید و احساس اضطراب هنگام رویارویی با نشانه های تهدید را اندازه می گیرد. زیر مقیاس فعال سازی رفتار، نیز سیزده آیتم است، که حساسیت سیستم فعال ساز رفتار را می سنجد، و خود شامل سه زیر مقیاس دیگر است که عبارت اند از: سائق (BAS DR، چهار آیتم)، پاسخ دهی به پاداش (BAS - RR، پنج آیتم)، و جستجوی سرگرمی (FS-BAS، چهار آیتم). آیتم ها روی یک مقیاس چهاردرجه ای توسط آزمودنی رتبه بندی می شود (از ۱- کاملاً مخالف ۴- کاملاً موافق). کارور و وایت (۱۹۹۴)، ثبات درونی زیر مقیاس سیستم بازداری رفتار را ۰/۷۴ و ثبات درونی سیستم فعال سازی رفتار را ۰/۷۱ گزارش کرده اند. خصوصیات روان سنجی نسخه فارسی این مقیاس در ایران توسط محمدی (۱۳۸۷)، در دانشجویان دانشگاه شیراز مطلوب گزارش شده است. برای سنجش پایایی ضرایب همسانی درونی برای مقیاس بازداری ۰/۶۹، مقیاس کلی فعال- سازی ۰/۷۸، زیر مقیاس سائق (BASD) ۰/۸۷، زیر مقیاس پاداش (BASR)، ۰/۷۴ و زیر مقیاس جستجوگری (BASF)، ۰/۶۵ گزارش شده است. به منظور برآورد پایایی آزمون، مقیاس بازداری فعال سازی رفتار، دو بار بافاصله زمانی دو هفته اجرا گردید و این ضرایب برای مقیاس بازداری و زیر مقیاس های فعال سازی، کشاننده، پاداش،

^۱ Carver & White

جستجوگری و کل مقیاس فعال سازی به ترتیب برابر با ۰/۶۸، ۰/۷۱، ۰/۷۳، ۰/۶۲ و ۰/۷۱ برآورد گردید که همگی معنادار بوده اند ($p < ۰/۰۰۱$ ، محمدی، ۱۳۸۷). به منظور برآورد روایی همگرا و واگرا از روش ضریب همبستگی استفاده شد. ضرایب همبستگی مقیاس بازداری رفتار با افسردگی و اضطراب معنادار و به ترتیب برابر با ۰/۲۲ و ۰/۳۱ بود و نشانگر این است که مقیاس مذکور از روایی همگرا برخوردار است. همچنین مقدار ضریب $KMO = ۰/۷۳$ بیانگر کفایت نمونه آزمودنی ها برای انجام تحلیل عامل بود. مقدار شاخص آزمون کروییت بارتلت نیز برابر با ۹۶۲/۸۰۵ بود که در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنادار بود. در پژوهش حاضر ضریب پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس بازداری، ۰/۴۳ بدست آمد. همچنین ضریب پایایی زیر مقیاس های سائق، جستجوی لذت و سرگرمی و پاداش به ترتیب ۰/۳۳، ۰/۳۳ و ۰/۵۹ به دست آمد.

۲. پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ^۱: این مقیاس شامل ۲۰ سؤال است که توسط یانگ و همکاران (۱۹۹۹) تهیه و اعتبار یابی شده است. اختلال اعتیاد به اینترنت اصطلاحی است که اولین بار گلدبرگ (۱۹۹۹) برای استفاده بیش از حد و وسواسی و آسیب شناسانه به اینترنت به کاربرد. دو شاخص و نشانه برای اعتیاد به اینترنت این است که ۱. عادت به حدی بالا می گیرد که زندگی روزانه و روابط اجتماعی فرد را تحت تأثیر قرار می دهد. ۲. فرد اراده ای برای متوقف کردن آن ندارد (آتش پور و همکاران، ۱۳۸۶). این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت (کاملاً مخالفم، ۱؛ مخالفم، ۲؛ نه موافقم نه مخالف، ۳؛ موافقم، ۴؛ کاملاً موافقم، ۵) هست. قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار عبارت است از درجه ثبات آن در اندازه گیری هر آنچه اندازه می گیرد یعنی اینکه ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می دهد. پایایی این پرسشنامه توسط آتش پور و همکاران (۱۳۸۶) با آزمون آلفای کرونباخ ۰/۷۹ با استفاده از نرم افزار SPSS به دست آمده است.

روش اجرا

پس از هماهنگی و کسب مجوز لازم از آموزش و پرورش و سپس از طریق مدیر و معلمان مدرسه به صورت حضوری پرسشنامه در اختیار دانش آموزان قرار گرفت. حداقل زمان لازم برای پر کردن پرسشنامه ها بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه بود. لازم به ذکر است که پیش از توزیع پرسشنامه ها، ابتدا در یک مطالعه مقدماتی پرسشنامه ها در اختیار یک نمونه ۳۰ نفری از دانش آموزان قرار گرفت پس از جمع آوری پرسشنامه ها واژگانی که برای دانش آموزان قابل فهم نبود بازنویسی شد و با نزدیک ترین واژه جایگزین گردید و سپس پایایی پرسشنامه در نمونه مور مورد مطالعه احراز گردید. پرسشنامه نهایی در اختیار ۱۸۰ نفر از دانش آموزان قرار داده شد که ۱۳ پرسشنامه به صورت ناقص پر شده بود، بنابراین از تحلیل کنار گذاشته شدند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و روش های آماری همبستگی اسپیرمن و رگرسیون تک متغیره با استفاده از نرم افزار آماری SPSS ۱۶ استفاده گردید.

یافته ها

بر اساس بررسی ویژگی های جمعیت شناختی حجم نمونه، از نظر پایه تحصیلی ۶۰ نفر پایه اول متوسطه (۳۳،۳٪) و ۱۲۰ نفر پایه دوم (۶۶،۷٪) بودند. از نظر رشته تحصیلی ۶۰ نفر عمومی (۳۳،۳٪)، ۶۰ نفر تجربی (۳۳،۳٪) و ۶۰ نفر انسانی (۳۳،۳٪) داشتند. مشخصات توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول (۱) مشخص شده است.

^۱Yang

جدول (۱) جدول متغیرهای توصیفی متغیرهای پژوهش

اعتیاد به اینترنت	بازداری / فعالسازی	حساسیت سیستم بازاداری رفتاری	سائق	پاسخدهی به پاداش	جستجوی سرگرمی	تجربه طلبی	ماجراجوئی	ملال پذیری	گریزاز بازداری
۷۲,۰۶۶۷	۶۴,۹۸۳۳	۲۲,۵۴۴۴	۱۲,۷۵	۱۶,۵۷۲۲	۱۳,۱۱۶۷	۸,۶۷۲۲	۸,۹۵	۸,۵۰۵۶	۸,۷۶۱۱
۷۵	۶۷	۲۴	۱۳	۱۷	۱۳	۹,۵	۱۰	۹	۹
۷۵	۶۷	۲۴	۱۳	۱۷	۱۳	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۱۳,۸۴	۱۰,۰۵	۳,۸۶	۲,۲۹	۲,۹۳	۲,۳۳	۲,۱۷	۱,۹۷	۲,۱۳	۱,۹۹
۱۹۱,۷۶	۱۰۱,۱۷	۱۴,۹۴	۵,۲۶	۸,۶۲	۵,۴۵	۴,۷۲	۳,۸۹	۴,۵۶	۳,۹۷
-۱,۷۱	-۳,۰۷	-۲,۴۸	-۱,۸۰	-۲,۱۴	-۲,۰۶	-۲,۵۲	-۳,۲۹	-۲,۳۶	-۲,۹۰
۴,۶۹۲	۱۱,۳۶	۷,۰۸۶	۵,۱۸۳	۶,۰۵۱	۵,۹۲۷	۶,۸۷	۱۲,۰۴۱	۶,۲۰۵	۹,۶۴۶
۷۳	۵۸	۲۰	۱۲	۱۵	۱۲	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۲۰	۲۰	۷	۴	۵	۴	۰	۰	۰	۰
۹۳	۷۸	۲۷	۱۶	۲۰	۱۶	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
۱۲۹۷۲	۱۱۶۹۷	۴۰۵۸	۲۲۹۵	۲۹۸۳	۲۳۶۱	۱۵۶۱	۱۶۱۱	۱۵۳۱	۱۵۷۷

برای آزمون فرض طبیعی بودن متغیرهای اصلی پژوهش (جو عاطفی خانواده و سرزندگی تحصیلی) از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول (۲) آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای نرمال بودن متغیرهای تحقیق

اعتیاد به اینترنت	بازداری / فعالسازی	حساسیت سیستم بازاداری رفتاری	سائق	پاسخدهی به پاداش	جستجوی سرگرمی	تجربه طلبی	ماجراجوئی	ملال پذیری	گریزاز بازداری
آماره Z	۰,۱۲۳	۰,۲۲۱	۰,۲۳۶	۰,۲۲۲	۰,۲۲۵	۰,۲۴۱	۰,۲۸۲	۰,۲۹۷	۰,۲۷۵
-آزمون	۰,۲۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
سطح Sig	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
-معناداری									

باتوجه به مقادیر سطح معنی داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در جدول بالا، تمام متغیرهای پژوهش، از سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ برخوردارند، نتیجه می شود که توزیع متغیرهای فوق الذکر تفاوت معناداری با توزیع نرمال داشته است و بنابراین توزیع داده ها نرمال نمی باشد. لذا جهت آزمون فرضیات از آزمون ناپارامتریک همبستگی اسپیرمن و رگرسیون استفاده می شود.

فرضیه اصلی: بین نظام های بازداری رفتاری، فعال سازی رفتاری با اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان استفاده کننده از شبکه های مجازی در مدارس متوسطه شهرستان کردکوی رابطه معناداری برقرار است.

جهت بررسی رابطه بین ۲ متغیر فوق از آزمون ناپارامتریک همبستگی اسپیرمن به شرح ذیل استفاده می شود:

جدول (۳) آزمون همبستگی اسپیرمن

اعتیاد به اینترنت				بازداری	فعالسازی
اعتیاد به اینترنت	ضریب همبستگی	۱	**۰,۶۰۷	**۰,۵۳۳	
	سطح Sig معناداری	.	.	.	
	تعداد	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	
	ضریب همبستگی	**۰,۶۰۷	۱	**۰,۴۹۶	
بازداری	سطح Sig معناداری	.	.	.	
	تعداد	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	
	ضریب همبستگی	**۰,۵۳۳	**۰,۴۹۶	۱	
	سطح Sig معناداری	.	.	.	
فعالسازی	تعداد	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	
	ضریب همبستگی	**۰,۵۳۳	**۰,۴۹۶	۱	
	سطح Sig معناداری	.	.	.	
	تعداد	۱۸۰	۱۸۰	۱۸۰	

باتوجه به مقادیر سطح معنی داری آزمون همبستگی در جدول بالا، که همگی، از سطح معناداری ۰,۰۰۰ و کمتر از ۰/۵ برخوردارند، نتیجه می شود که رابطه ها معنادار می باشد. همچنین جهت بررسی میزان ارتباط بین مولفه ها می توان گفت متغیر اعتیاد به اینترنت به میزان ۶۰ درصد با متغیر بازداری و به میزان ۵۳ با فعال سازی رابطه مثبت و معنادار دارد. این بدین معنا می باشد که میزان اعتیاد به اینترنت رابطه بیشتری با بازداری دارد و افرادی که دارای نظام بازداری می باشند احتمال اعتیاد آنها به اینترنت افزایش می یابد.

ضمن بررسی رابطه بین متغیر ها در آزمون فرضیه اصلی، اکنون جهت بررسی تاثیر متغیر نظام بازداری/ فعالسازی رفتاری بر اعتیاد به اینترنت از آزمون رگرسیون استفاده می گردد:

$$Y=C+B*X$$

جدول (۴) خلاصه مدل رگرسیون

خلاصه مدل			
مدل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	خود همبستگی Durbin-Watson
۱	۰.۸۴۶	۰.۷۱۶	۱.۳۳۲

در جدول بالا همبستگی مقدار ۰.۸۴۶ می باشد یعنی همبستگی خوبی وجود دارد.

و ضریب تعیین مقدار ۰.۷۱۶ می باشد به این معنی که متغیر مستقل به میزان ۷۱ درصد توانست واریانس متغیر وابسته را بیان کند

آماره خود همبستگی ۱.۳۳۲ می باشد و به علت اینکه در محدوده عدد ۲ قرار دارد مطلوب می باشد.

جدول (۵) آزمون آنووار

ضرایب				
مدل	ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد	آماره T	سطح معناداری Sig.
عرض از مبدا انحراف خطای استاندارد ضریب Beta				
۱	عدد ثابت -۳,۶۱۷	۳,۶۱۸	-۱,۰۰۰	۰,۳۱۹
	بازداری/فعالسازی ۱,۱۶۵	۰,۰۵۵	۲۱,۱۶۸	۰

آنالیز واریانس

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	مربع میانگین	آماره آزمون	Sig سطح معناداری
۱ رگرسیون	۲۴۵۶۶,۵۲	۱	۲۴۵۶۶,۵۲	۴۴۸,۰۹۸	b.,...
باقیمانده	۹۷۵۸,۶۷	۱۷۸	۵۴,۸۲۴		
کل	۳۴۳۲۵,۲	۱۷۹			

در جدول بالا مقدار آماره اف برابر با ۴۴۸,۰۹۸ و مقدار سطح معناداری برابر با ۰,۰۰۰ می باشد. به علت اینکه سطح معناداری از ۰,۰۵ کمتر است پس می توانیم بگوئیم مدل رگرسیونی معنادار بوده و خوب برازش شده است.

جدول ۵) ضرایب رگرسیون برای نظام های بازدار/فعالسازی رفتار با اعتیاد به اینترنت

$$Y=C+B*X$$

$$Y=-3.617+0.846*X$$

Y = اعتیاد به اینترنت

X = بازدار/فعالسازی

C = عدد ثابت

با توجه به اینکه سطح معنا داری متغیر بازدار/فعالسازی کمتر از ۰,۰۵ می باشد بنابراین آماره بتا آن معنا دار میباشد. به این معنا که بازدار/فعالسازی بر اعتیاد به اینترنت تاثیر گذار است.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین نظام های بازدار/رفتاری، فعال سازی رفتاری با اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان استفاده کننده از شبکه های مجازی در مدارس متوسطه شهرستان کردکوی بود. در بررسی حساسیت سامانه مغزی - رفتاری (BAS - BIS) در پیش بینی استعداد اعتیاد دانش آموزان تحقیقات نشان دادند که بین سیستم فعال سازی و بازدار با استعداد اعتیاد رابطه معناداری وجود دارد. (شریفی و کبیر، ۱۳۹۹). مطالعات اخیر در مورد اعتیاد به اینترنت به طور عمده بر روی سه دسته عوامل موثر تاکید دارد که عبارتند از عوامل فردی، عوامل روان شناختی اجتماعی و عوامل مربوط به اینترنت. عوامل فردی مانند خود اتکایی با درجه پایین (موریس^۲ و همکاران، ۲۰۱۵)، ویژگیهای درونگرایی، رفتارهای غریزی و تمایلات، آنی(باکن، کور و ساتکل^۳ ۲۰۱۸) و نقص بازدار/های ارتباطی (کور^۴، ۲۰۱۷)، عوامل اجتماعی مانند حمایت

^{۱۲}Muris

^{۱۳}Bacon, Corr & Satchell

ضعیف، خانواده از اعضای خود عوامل روانشناختی اجتماعی که از ارتباط ضعیف بین اعضای خانواده با یکدیگر سرچشمه می گیرد (آن) و سرانجام عوامل مربوط به اینترنت مانند استفاده طولانی، مدت از اینترنت، دستیابی سریع و آسان به آن و داشتن بازداری های بالا در استفاده از آن همگی در اعتیاد به اینترنت تاثیر دارند. (لی ۲۰۱۹). در تبیین این یافته باید ذکر کنیم که حساسیت بالای سیستم فعال سازی رفتاری از دو طریق باعث جلوگیری از اعتیاد به اینترنت می گردد الف- از طریق رفتار روی آورد که در نتیجه حساسیت به نشانه های شرطی پاداش رخ میدهد؛ توضیح آنکه پاداش مغزی اصیل و مهم استفاده از اینترنت ارتباط هدفمند است. حساسیت پایین نسبت به نشانه های شرطی پاداش (موقعیت های وقوع ارتباط هدفمند باعث می شود، رفتار روی آورد (جستجوی ارتباط هدفمند در اینترنت فعال نگردد؛ به عبارت دیگر پایین بودن این حساسیت باعث میشود فرد پس از کاسته شدن از تازگی تجربه اینترنت، لذت جستجوی مطالب عضویت در پایگاه های مفید ارتباط مجازی و دستیابی به اطلاعات که جملگی در ارتباط هدفمند خلاصه می شود را تجربه نکند چرا که حساسیت وی به پاداش های اینترنتی پایین و سطحی است و نمی تواند پاداشهای ارزنده تر استفاده بیشتر از اینترنت را تجربه کند. این کار باعث میشود با وابستگی بیشتر به آن، از تجربه لذت های مهمتر اینترنتی بیشتر فاصله بگیرد و به تجربه پاداش های سطحی اینترنت خو بگیرد. تجربه پاداش های سطحی اعتیاد آور است؛ چرا که افراد در چنین وضعیتی، برای پیدا کردن پاسخ هر چیزی ولو ساده به اینترنت رجوع میکنند و مطالب نوشته در محیط اینترنت را معتبر فرض میکنند و چشم بسته به آن اعتماد می کنند. این وابستگی به مرور زمان تشدید می گردد و حالت اعتیاد به خود می گیرد در حالی که اگر حساسیت فرد به پاداشهای اصیل اینترنتی ارتباط هدفمند بالا باشد، با حصول به مقصود، رفتار تجربه اینترنت خاتمه می یابد و فرد به کارهای دیگر خویش می پردازد در چنین وضعیتی اینترنت به اندازه لازم و ضروری توسط فرد مورد استفاده قرار می گیرد و حالت اعتیاد به خود نمی گیرد. از سوی دیگر، افراد دارای روی آوری ضعیف کسانی هستند که منزوی بوده و از روحیه افسرده برخوردارند؛ در چنین حالتی موقعیتی که پرکننده اوقات آنها خواهد شد اینترنت خواهد بود این افراد به دلیل اکتساب حداقل دلخوشی های لازم از طریق، اینترنت، به استفاده از آن ادامه می دهند و به آن در نهایت اعتیاد پیدا می کنند. ب- از طریق اجتناب فعال که در نتیجه حساسیت به نشانه های شرطی حذف تنبیه رخ میدهد؛ توضیح آنکه این دسته از افراد در زندگی خویش فاقد اطلاعات و مهارت های لازم برای حل مسائل و مواجهه با چالشها هستند؛ چنین وضعیتی باعث میشود مورد تمسخر و یا استهزاء دیگران واقع شوند. به عبارت دیگر، مورد تمسخر و استهزاء دیگران واقع شدن برای آنها تنبیه محسوب میشود و این افراد نسبت به نشانه های حذف این تنبیه حساسیت بالایی دارند بنابراین فعالانه در پی حذف این تنبیه هستند. اینجاست که فرد اینترنت را منبعی در نظر میگیرد که می تواند به مدد آن از تمسخر و استهزاء خویش توسط دیگران جلوگیری کند این ویژگی باعث میشود برای کوچکترین چیز به اینترنت مراجعه کند و چون از خیلی از امور اطمینان ندارد به تدریج اینترنت به عنوان مرجع معتبر وی در اکثر امور مورد استفاده قرار می گیرد. (کوپر من و همکاران، ۲۰۱۸)

سیستم های فعال سازی/بازداری مغز رفتاری به دلیل ماهیت پایدارشان، پیش بینی کننده های قوی تری برای پیش بینی متغیرهای روان شناختی مانند اعتیاد به اینترنت در نظر گرفته می شوند. چون وقتی گفته می شود حساسیت فرد کم یا زیاد است، این حساسیت ناشی از ساختار مغزی و عصبی اوست که تا مدت ها در او خواهد بود. با توجه به این ثبات نسبی، مطالعه سایر

^{۱۴}Corr

^{۱۵}Lee

^{۱۶}Kuperman

پدیده‌های وابسته به متغیرهایی که بر اساس این سیستم‌ها پیش‌بینی می‌شوند مفید و کمتر خطا خواهد بود. بنابراین محققین آینده می‌توانند سایر پدیده‌های مرتبط با اعتیاد به اینترنت را نیز بر اساس این سیستم‌ها بررسی کنند تا مجموعه متغیرهای مرتبط با اعتیاد به اینترنت در قالب مطالعات معادلات ساختاری تحلیل مسیر همبستگی کانونی و علیت مقایسه‌ای شناسایی شوند. این مطالعه برای مدیریت علمی نحوه استفاده مردم از اینترنت مفید خواهد بود؛ یکی از این پیشنهادها می‌تواند این باشد که با ارتقا درک اهمیت خانواده در افراد، پرهیز از ترس و نگرانی‌های بی‌مورد در امور خانواده، انجام کارهای جدید و سرگرم‌کننده، پیروی از هیجانات و تجربه‌های جدید احساسی، دوری از ترس و وحشت از انجام وظایف سنگین محوله در قبال خانواده و همچنین با عدم نگرانی از انجام اشتباهات جبران‌ناپذیر در خانواده، به ارتقا سطح نظام بازدارنده فعالیت‌های پرداخته و در نتیجه سبب ارتقا سطح مطلوبیت اعتیاد به اینترنت در افراد گردد. یکی از محدودیت‌های پژوهش که در اختیار محقق نمی‌باشد، عدم دسترسی کامل به تمام اطلاعات دانش‌آموزان می‌باشد.

منابع

- زارع زاده، کمال، کدیور، پروین. (۱۴۰۰). مقایسه خودکارآمدی و خلاقیت در دانش‌آموزان کاربر اینترنت و دانش‌آموزان غیر کاربر، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۳(۴)، ۱۱۸-۱۳۳.
- شائق سمیه. (۱۳۹۹). بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه‌ی آن با ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان د تهران، مجله اصول بهداشت روانی تابستان، ۱۱(۲)، ۱۴۹-۱۵۸.
- شریفی کبیر. (۱۳۹۹). حساسیت سامانه‌های مغزی - رفتاری (BIS BAS) در پیش‌بینی استعداد اعتیاد دانش‌آموزان. رویش روانشناسی، ۴(۱۲)، ۱-۱۹.
- علوی، سید سلمان، هاشمیان، کیانوش، جنتی، فرشته. (۱۳۹۶). مقایسه هویت و سلامت روان در دانشجویان استفاده‌کننده از اینترنت و محیط‌های مجازی دانشگاه تهران. تحقیقات علوم رفتاری (۱) ۲۷، ۶-۳۱.
- محمدی، صابر. (۱۳۹۵). نگاه آسیب‌شناسی به مقوله اعتیاد به اینترنت، فصلنامه ره. آوردنور، ۲۰، ۱۲-۳۳.

Bacon AM, Corr PJ, Satchell LP.(2018). A reinforcement sensitivity theory explanation of antisocial behaviour. Pers Individ Dif. 123: 87-93. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.paid.2018.08.038>.

Berkowitz, L. (2016). A survey of social psychology, CBS College Publishing com .۳۰۷

Calvo-Francés F.(2017) Internet Abusive Use Questionnaire: Psychometric properties. Comput Human Behav. 2016; 59, 187-94. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.chb.2016.08.038>

Carver C. S & White T. L. (۱۹۹۴). Behavioral inhibition, behavioral activation, and affective responses to impending reward and punishment: the BIS/BAS scales. Journal of Personality and Social Psychology, ۶۷, ۳۱۹-۳۳۳

Corr, P. J. (2017) J. A. Gray's reinforcement sensitivity theory: tests of the joint subsystem hypothesis of anxiety and Impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 33, 511–532

Gray JA, McNaughton N. (2010). *The Neuropsychology of Anxiety*. 2th ed. New York: Oxford University Publication. 123-5. <http://stoa.usp.br/vahs/files/-1/16169/>

Kuperman, S. , Chan, G. , Kramer, J. R. , Wetherill, L. , Bucholz , K. K. , Dick, D. , & Schuckit, M. A. (2018). A model to determine the likely age of an adolescents first drink of alcohol. *Pediatrics*, 131(2), 242-248.

Lee, S. H.. (2019). Quantitative electroencephalographic (qEEG) correlates of craving during virtual reality therapy in alcohol- dependent Patients. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 91(3), 393-397.

Muris P, meesters C, kanter ED, Timmerman PE.(2015).Behavioral inhibition and behavioral activation system scales for children: relationships with Eysenck personality traits and psychological symptoms. *Pers Individ Dif*. 38, 831-41. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0021-843X.115.4.742>

Park SM, Park YM, Lee HW, Jung HY, Lee JY, Choi JS.(2018). The effects of behavioral inhibition/approach system as predictors of Internet addiction in adolescents. *Pers Individ Dif*.; 54(1), 7-11. <https://doi.org/10.1016/j.paid.07.033>

Teo CPA, Lim K, Oei TP.(2017). Problematic Internet Use: Variants of Cognitive-Behavioural Model under Path Analysis. *Int J Psychol Behav Anal*. 3: 130. <https://doi.org/10.15344/2455-3867/2017/130>

Yen JY, Ko CH, Yen CF, Chen CS, Chen CC.(2016). The association between harmful alcohol use and Internet addiction among college students: comparison of personality. *Psychiatry Clin. Neurosci*. 63(2), 218-24. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1819.2009.01943.x>